

Een Heremietkreeft blijft verhuizen

door Gert Slager

Woningnood komt niet alleen onder mensen, maar ook bij dieren voor. Dat toont onze Heremietkreeft, die een kapot slakkenhuis als behuizing kiest. Nood breekt echter wet, want Heremietkreeften moeten hun weke achterlijf namelijk ergens in verbergen.

Een Heremietkreeft is als 'weekdier' een heel eigenaardig beestje. Het weet de aandacht te trekken van jong en oud, als het bijvoorbeeld rondscharrelend in een zwinnetje wordt ontdekt. Een weekdier dat zich met een dergelijke snelheid verplaatst? Men kan zich zoiets van een Tepelhoortje of Alikruikje nauwelijks voorstellen. Bij nadere beschouwing wordt het ons duidelijk. Het daar snel voortsjouwende diertje is geen weekdier met het huis op de rug, maar een Heremietkreeft die op zoek is naar een lekker hapje.

De Heremietkreeft nader bekeken

Opvallend is bij dit dier de ongelijkheid van de twee scharen. De Heremiet die wij regelmatig aan ons strand aantreffen is *Pagurus bernhardus*, die over een grotere rechterschaar beschikt. Om dat rustig te kunnen observeren kan men het beest voor een kort verblijf in een jampotje zetten, gevuld met zeewater. Aanvankelijk valt er nog niets te beleven, want de Heremiet heeft zich helemaal (zoals een heremiet betaamt) teruggetrokken in het huis van kalk. Maar zodra de kust veilig wordt geacht, komt het voorste deel, het kopborststuk, te voorschijn. Onze aandacht wordt dan meteen getrokken door de lange beweeglijke voelsprieten die alles registreren wat er rondom hem gaande is. Vaak op een kleine verhoging zittend, houdt het diertje zijn omgeving in de gaten. Vermoedt de Heremiet gevaar uit een bepaalde richting, dan gaan als vanzelf de lange sprieten die kant op, terwijl hij ook met zijn gesteelde ogen verkent wat er aan de hand is. Heel driftig slaan de eerste antennen als kleine vlaggetjes heen en weer. Deze sprietjes vangen de geuren op die het water transporteert: van een dode vis, een schelpdier dat zijn laatste zuurstof verbruikt heeft, of van een krab die al een paar dagen dood is. Het is deze 'centrale meldkamer' welke de Heremiet van zijn verhoging doet afdalen en met zijn huis over de grond slepend op het lekkere hapje af laat gaan. Mocht u in de gelegenheid zijn de Heremiet bij het dineren gade te slaan, dan staat u versteld van zijn eetgewoonte. Terwijl hij het eten met zijn grote schaar vasthoudt, knipt de kleinere er stukjes vanaf, die naar de mond gebracht worden. Het diertje legt daarbij een voorkeur aan de dag voor niet-kersvers voedsel. De Heremieten leveren dan ook een belangrijke bijdrage aan de opruiming. Ook in zee geldt het motto: opgeruimd staat netjes en wel in die betekenis dat alles weer gemineraliseerd moet worden, zodat eenvoudige bestanddelen opnieuw gebruikt kunnen worden.

Het steeds terugkerende woningprobleem

Voor een groeiende Heremiet wordt het regelmatig tijd om om te zien naar een grotere woning. Wat is de oorzaak van het steeds terugkerende woningprobleem? Hoewel we de Heremieten indelen bij de schaaldieren, moeten we wel bedenken dat dit maar van toepassing is voor een deel van zijn lichaam. Het achterlijf mist de bekleding die bij het kopborststuk aanwezig is en het slakkenhuis dient dan ook om het kwetsbare deel te beschermen.

Kleine exemplaren treffen we aan in een schelp van een Tepelhoortje of Alikruikje, terwijl grotere dieren hun intrek nemen in de schelp van een Wulk of Noordhoorn. Het dier gaat bij het verhuizen heel omzichtig te werk. Het zou namelijk kunnen gebeuren dat een klein krabbetje of een ander organisme in de hoorn verscholen zit. Vandaar dit voorzichtige vóóronderzoek, want vóór alles geldt: safety first! Is alles in orde en de kust veilig dan vindt een bliksemsnelle verhuizing plaats.

Een Heremietkreeft op de uitkijk.

De Heremietkreeft op zoek naar een nieuwe schelp om zijn achterlijf in te verbergen.

Naast de noodzakelijke verhuizing als gevolg van de voortdurende groei, is er bij aquarium-heremieten ook een zekere verhuisdrift op te merken. Men kan natuurlijk nooit weten wat het beste en comfortabelste huis is, indien men dat niet heeft uitgetoet. En verhuizen is hier een kwestie van snel oversteken. Bij zo'n oversteek kunnen we twee rudimentaire achterlijfspoten ontwaren. Deze hebben een functie bij het stevig vastzetten van het achterlichaam.

De woningnood moet op een bepaald moment wel erg groot zijn, wanneer men een Heremiet aantreft in een Muiltje of in een fragment van een schelp van de Ruwe boormossel. In onze ogen onbewoonbaar verklaarde woningen, maar beter iets dan niets, lijkt de Heremiet te denken.

Een medebewoner . . . de Zeerasp

Meer dan eens zijn de huisjes waarin de Heremiet leeft, uitgerust met de Ruwe zeerasp. Een donkerbruine korst, die qua ruwheid doet denken aan

schuurpapier. Het is een poliepenkolonie, uitgerust met tentakels en netelcellen. Allerlei kleine planktondiertjes, waaronder ook de Heremietenlarven, worden door die raspen met behulp van hun vangapparatuur veroverd en voor consumptie gebruikt.

De Rasp had een slechtere plek uit kunnen kiezen om zich te vestigen, want bij de bewegingen van de kreeft wordt vers water aangevoerd met daarin zuurstof en voedseldeeltjes. Als de Heremiet zelf eet, dwarrelen wellicht ook etensrestjes in de richting van de Rasp.

Het enige voordeel dat de Heremiet mogelijk van de Rasp heeft, is het feit dat de poliepenkolonie zijn huis kan vergroten als deze over de mondopening heengroeit. Zo niet, dan zijn we weer terug bij de titel van ons verhaal . . . en blijft het een kwestie van verhuizen.

Dia's: Willem Haazebroek

Adres van de schrijver: